

JONA

GUDS HJERTE FOR ISRAELS FIENDER

**HVORDAN VILLE DET FØLES HVIS GUD BA
DEG DELE EVANGELIET MED EN FIENDE AV
LANDET DITT?**

JONA

- Nevnes ellers i 2. Kong 14,25:
Han [Jeroboam] vant tilbake landområder som hadde tilhørt Israel, fra Lebo-Hamat til Araba-sjøen. Det gikk som Herren, Israels Gud, hadde sagt gjennom sin tjener Jona, sønn av Amittai, profeten fra Gat-Hefer.
- Levde under Jeroboam II (793-753 f.Kr.)
- Eneste profet fra Nordriket. Gat-Hefer lå i Galilea, ca. 5 km fra Nasaret.

Kap 1-2

Kap 3-4

Gud sender Jona til Ninive (1:2)

Gud sender Jona til Ninive (3:2)

Jona adlyder ikke (1:3)

Jona adlyder (3:3)

Jona forteller sjømennene at stormen (dommen) er fra Gud (1:4-9)

Jona forteller innbyggerne i Ninive at Guds dom kommer (3:4)

Sjømennene ber til Gud om ikke å gå under (1:14)

Innbyggerne i Ninive ber til Gud om ikke å gå under (3:9)

Stormen (dommen) stanses og mannskapet spares (1:15)

Dommen stanses og Ninive spares (3:10)

Jona ber til Gud når han holder på å dø (2:2-10)

Jona ber til Gud når innbyggerne i Ninive ikke dør, og han vil dø selv (4:2)

Jona blir bønnhørt:
Fisken spytter ut Jona (2:11)

Jona blir bønnhørt:
Gud irecttesetter ham (4:4, 9-11)

**ER BOKA HISTORISK ELLER OPPDIKTET?
NÅR ER DEN SKREVVET?**

WIKIPEDIA: JONAH

“The consensus of mainstream Biblical scholars holds that the contents of the Book of Jonah are entirely ahistorical. Although the prophet Jonah allegedly lived in the eighth century BCE, the Book of Jonah was written centuries later during the time of the Achaemenid Empire. The Hebrew used in the Book of Jonah shows strong influences from Aramaic and the cultural practices described in it match those of the Achaemenid Persians. Many scholars regard the Book of Jonah as an intentional work of parody or satire. If this is the case, then it was probably admitted into the canon of the Hebrew Bible by sages who misunderstood its satirical nature and mistakenly interpreted it as a serious prophetic work.

While the Book of Jonah itself is considered fiction, Jonah himself may have been a historical prophet; he is briefly mentioned in the Second Book of Kings... Most scholars believe that the anonymous author of the Book of Jonah may have seized upon this obscure prophet from 2 Kings and used him as the basis for the fictional character of Jonah, but some have contended that the figure of Jonah himself is entirely legendary.”

Book of Jonah: Set in the reign of Jeroboam II (786–746 BC) but written in the post-exilic some time between the late 5th to early 4th century BC...

Senere oppdagelser har gjort at språket i boka ikke lenger kan brukes som et argument for dateringen.

HVA PEKER MOT FIKTIV HISTORIE? (OG VANLIGVIS ETTER-EKSILSK DATERING)

1. **Jona overlever tre dager i en stor fisk/hval, planten som vokser og dør fort.**
 2. **Ninive var “tre dagsreiser lang” (3:3) med 120000 innbyggere (4:11).**
 3. **Hele byen omvender seg til Gud (3:5).**
 4. **Dyrene er med på fasten og må kle seg i sekkestrie (3:7-8).**
 5. **Symmetrisk struktur.**
 6. **Boka er *didaktisk* (undervisende).**
1. For utrolig til å være sant. Høres oppdiktet ut.
 2. Omkretsen var bare 11 km, og arkeologi tyder på mye mindre innbyggertall. Bevisst overdrivelse eller legendepreg av en mye senere forfatter som ikke vet noe særlig om Ninive.
 3. Usannsynlig, og ingen spor av dette i assyriske tekster.
 4. Høres ut som satire, pluss at denne persiske praksisen tyder på etter-eksilsk tid.
 5. Ikke vanlig i historiske beretninger.
 6. Derfor ikke historisk.

HVA PEKER MOT HISTORISK? (OG VANLIGVIS DATERT TIL 700-TALLET)

- Vanlig profetintro (1:1), og Jona var en historisk person (2. Kong 14:25).
- 1:1-2 ligner på 1. Kong 17:8-9 som tas historisk. Ingen signaler på at Jona skal leses annerledes.
- Jesus ser ut til å ha forstått det som historiske hendelser.
- Josefus (1. årh. e.Kr.) inkluderer Jona i sin jødiske historie (Ant. 9.206-214)
- Har vært det tradisjonelle synet fram til de siste 100 år.

"En ond og utro slekt krever tegn, men den skal ikke få noe annet tegn enn Jona-tegnet. For slik profeten Jona var i buken på den store fisken i tre dager og tre netter, slik skal Menneskesønnen være i jordens dyp i tre dager og tre netter. Folk fra Ninive skal stå fram i dommen sammen med denne slekten og dømme den. For de vendte om da Jona forkynte sitt budskap - og her er mer enn Jona!"
(Matt 12:39-41)

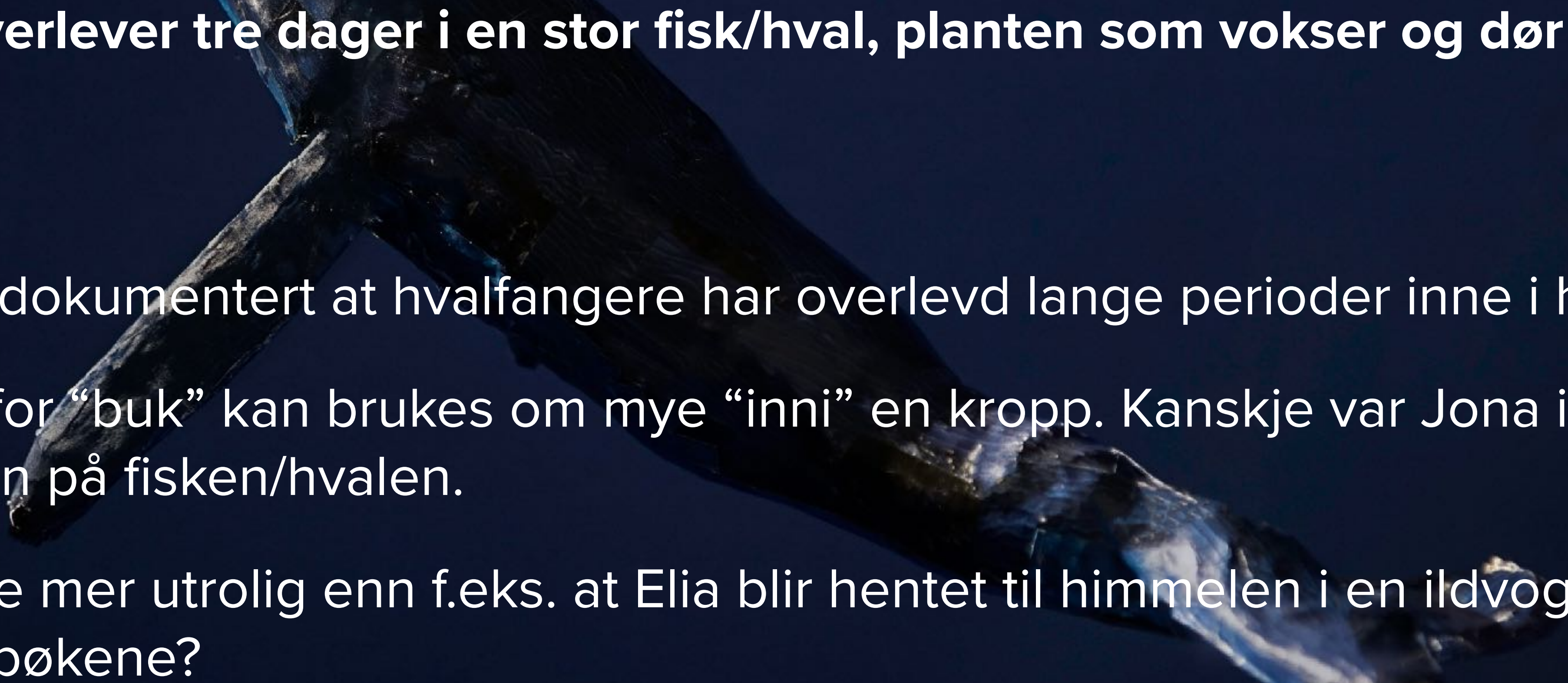
Det faktum at generasjoner av lærde og forfattere var overbevist om at forfatteren av Jona ikke hadde til hensikt å skrive fiksjon, argumenterer mot det moderne synet at formen og stilen i fortellingen gir oss dette inntrykket. Var disse tidligere generasjonene fullstendig blinde for trekk som vi er bedt om å tro er umiddelbart tydelige? Levde og studerte ikke disse tidligere forfatterne i et miljø som var mye nærmere miljøet til Jonas forfatter enn det vi gjør? Og i så fall, ville de ikke da ha vært mer innstilt på sjangersignalene i en oldtidsfortelling? Med disse faktorene i tankene må vi virkelig forvente gode grunner for å ignorere eller forkaste det tradisjonelle synet på Jona.

T. DESMOND ALEXANDER

ASSYRIA PÅ 700-TALLET F.KR.: DÅRLIGE TIDER

- Gullalder på 800-tallet. Stort opprør i 826-820 pga Kong Salmanassars manglende evne til å begrense provinsguvernørene som gikk utover sin stilling i distriktene. Deretter generelle nedgangstider helt til Tiglat-Pileser III ble konge i 745 f.Kr.
- Markert nedgang i felttog mot andre nasjoner under disse kongene.
- Hungersnød i 765 og igjen (eller fortsatt) i 759, og en solformørkelse i 763.

HVORDAN FORKLARES FIKSJON-ARGUMENTENE DERSOM HISTORISK?

-
1. Jona overlever tre dager i en stor fisk/hval, planten som vokser og dør fort.
 - Det er dokumentert at hvalfangere har overlevd lange perioder inne i hvaler.
 - Ordet for “buk” kan brukes om mye “inni” en kropp. Kanskje var Jona i munnen på fisken/hvalen.
 - Er dette mer utrolig enn f.eks. at Elia blir hentet til himmelen i en ildvogn i Kongebøkene?

HVORDAN FORKLARES FIKSJON-ARGUMENTENE DERSOM HISTORISK?

**2. Hele byen
omvender seg til
Gud (3:5).**

- Vi har generelt lite informasjon om Assyria på første halvdel av 700-tallet.
- Boka nevner ikke *Jahve* i kap 3, men bare det mer generelle *Gud*.
- Hungersnøden i 765 (-759) og solformørkelsen i 763 ble trolig tolket som et tegn fra gudene, i tillegg til angrep fra fiender og nedgangstider. Dette gjør det sannsynlig at de ville kunne reagere slik på Jonas budskap.

From Assyrian omen texts, we know of four circumstances that could move a people, and its king, to fasting and mourning: invasion by an enemy; a total solar eclipse; famine and a major outbreak of disease; and a major flood. We know that enemy nations, such as Urartu, had beaten the Assyrians in a number of military encounters in the time of Ashurdan III and that a major earthquake occurred in the reign of one of the kings with the name Ashurdan - but not for certain Ashurdan III. Moreover, on June 15, 763 BC in the tenth year of Ashurdan III, there was a total solar eclipse over Assyria!

DOUGLAS STUART

HVORDAN FORKLARES FIKSJON-ARGUMENTENE DERSOM HISTORISK?

- 3. Ninive var “tre dagsreiser lang” (3:3) med 120000 innbyggere (4:11).**
Ninive ha-ir hagadolah (“Ninive den store byen”) brukes om flere byer over et større område i 1. Mos 10:11-12. Da kan det være naturlig med 120000 innbyggere (4:11).
- 4. Dyrene er med på fasten og må kle seg i sekkestrie (3:7-8).** Dette var en persisk praksis senere. Ikke usannsynlig at assyrerne gjorde det samme selv om vi (ennå) ikke har noen kilder som sier det.
- 5. Symmetrisk struktur.** Utelukker ikke at det er historie.
- 6. Boka er didaktisk (belærende).** Utelukker ikke at det er historie.

KONKLUSJON:

Det vi har å gå på er at Jona levde på 700-tallet f.Kr. Ingen overbevisende tegn om at boka skal leses mot en annen senere bakgrunn. Dette blir fort synsing og spekulasjoner.

Forfatteren ser ut til å presentere boka som historisk, men med et tydelig teologisk poeng. Han toner ned historiske detaljer for å fokusere på det universelle i bokas budskap.

Kan kalles *didaktisk* (undervisende) *historie*.

Jona selv har tradisjonelt blitt ansett som forfatteren, men det kan også ha vært en annen.

FØRSTE LESER?

- Historien skjedde på Jonas tid, f.eks. ca. 760 f.Kr. under Asur-dan III (772-754) som opplevde både hungersnød, angrep fra fiender og solformørkelse.
- Kanskje skrevet mot slutten av 700-tallet, da Assyria begynte å bli den største trusselen. Interessen for bokas tema hadde vært enda større etter nordrikets fall til Assyria i 722 f.Kr.
- ***Første leser: Israel/Juda på siste halvdel av 700-tallet f.Kr. som hadde vanskeligheter med hvordan de skulle forholde seg til assyrerne.***

Kap 1-2

Kap 3-4

Gud sender Jona til Ninive (1:2)

Gud sender Jona til Ninive (3:2)

Jona adlyder ikke (1:3)

Jona adlyder (3:3)

Jona forteller sjømennene at stormen (dommen) er fra Gud (1:4-9)

Jona forteller innbyggerne i Ninive at Guds dom kommer (3:4)

Sjømennene ber til Gud om ikke å gå under (1:14)

Innbyggerne i Ninive ber til Gud om ikke å gå under (3:9)

Stormen (dommen) stanses og mannskapet spares (1:15)

Dommen stanses og Ninive spares (3:10)

Jona ber til Gud når han holder på å dø (2:2-10)

Jona ber til Gud når innbyggerne i Ninive ikke dør, og han vil dø selv (4:2)

Jona blir bønnhørt:
Fisken spytter ut Jona (2:11)

Jona blir bønnhørt:
Gud irecttesetter ham (4:4, 9-11)

FRANCE

ITALY

SPAIN

Tarshish?

TURKEY

ASSYRIA

B

Nineveh

THE MISSION

Mediterranean Sea

THE FLIGHT

ISRAEL

Gath-hepher

Jerusalem

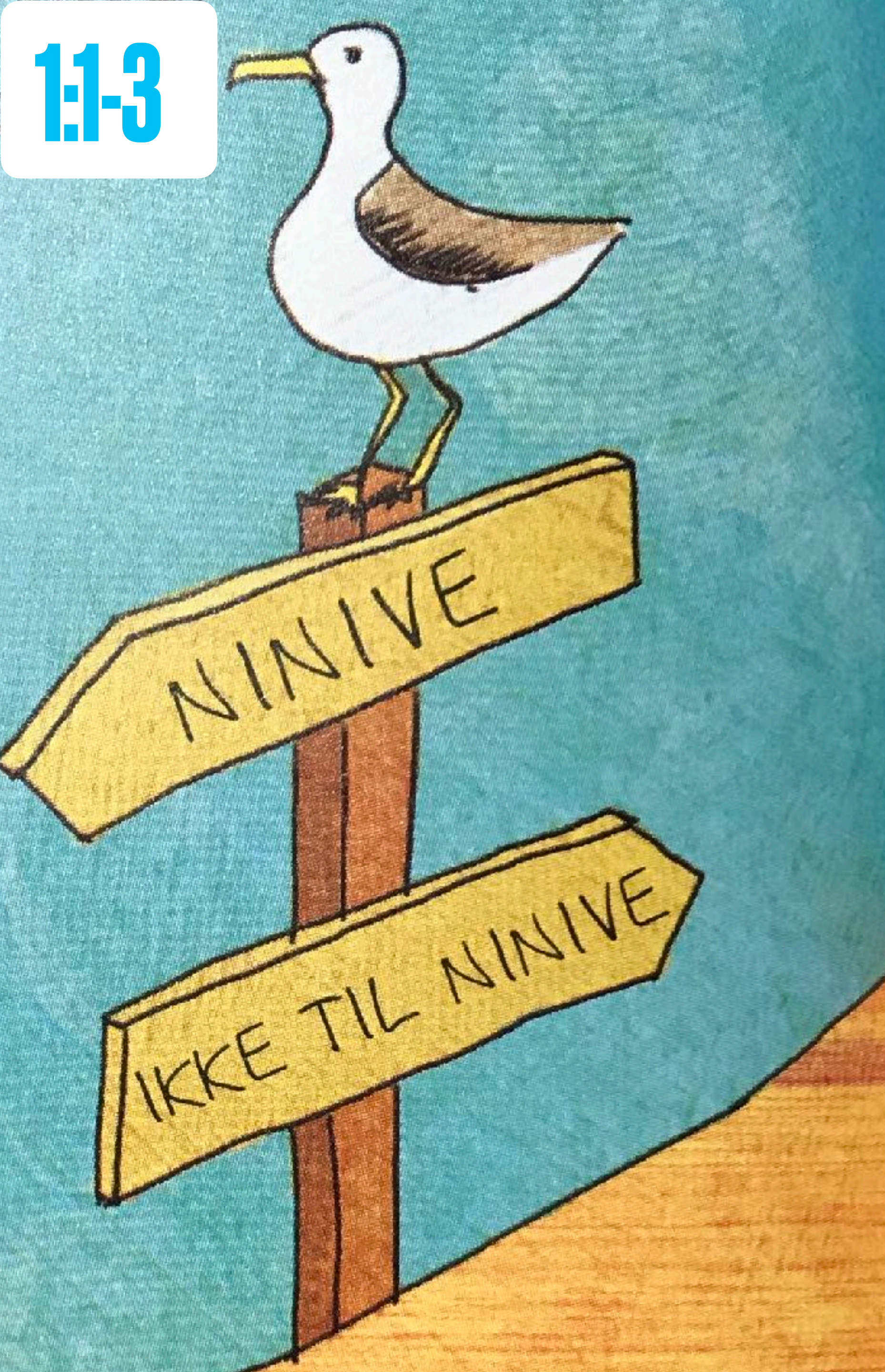
JUDAH

BABYLONIA

Joppa

EGYPT

- Rask respons, men motsatt av det Gud ber ham om.
- Han flykter ikke bare vekk fra Ninive, i helt motsatt retning, men også “bort fra Herren”.
- Han dro *ned* til Jaffa, *ned* i båten.
- *Jona rømmer også fra profettjenesten sin. Han kunne ikke fortsette som profet hvis han nektet å tale Guds ord.*
- **“Hvis du rømmer vekk fra Gud, finnes det alltid et skip som går i den retningen.”
(Colin Smith)**

1:4-16

- A Yahweh hurls a wind on the sea; the storm begins; sailors fear and cry to their gods (vv. 4–5a)
- B Jonah sleeps; cry to your god; we shall not perish; divine sovereignty (vv. 5b–6)
- C that we may know on whose account (v. 7)
- D the sailors question Jonah (v. 8)
- E I fear (v. 9)
- E¹ the sailors fear (v. 10)
- D¹ the sailors question Jonah (v. 11)
- C¹ I know that it is on my account (v. 12)
- B¹ sailors strive for land; sailors cry to Yahweh; let us not perish; divine sovereignty (vv. 13–14)
- A¹ sailors hurl Jonah into sea; the storm ceases; sailors fear Yahweh and sacrifice (vv. 15–16)

- 1,5: *ned* under dekk.
- Kontrast: Sjømennene er redde og i full action, Jona sover under dekk i en dyp søvn.
- 1,6: En hedning ber ham rope til Gud, som han flykter fra. Ironisk.
 - Også en parallell med “stå opp og rop” i v. 2. Kapteinen “høres ut” som Gud.
- 1,10: Sjømennene frykter Gud mer enn Jona gjør.
- 1:14: Nå roper de til *Jahve* og ikke til sine andre guder.
- 1:15 - Videre *ned* (selv om ordet ikke brukes)

1:4-16

- Sjømennenes “fryktprosess”:
 - v. 5: de frykter havet
 - v. 10: grepet av stor frykt (for både Herren og havet)
 - v. 16: “grepet av stor frykt” for Herren.
- Jona er verdens dårligste evangelist på båten, men de kommer til tro likevel.
- ***Vi frelses av evangeliet og ikke av evangelisten.***

Jona går ned, ned, ned, ned.... til han ikke kan komme lenger ned (og lenger vekk fra Gud). Der redder Gud ham.

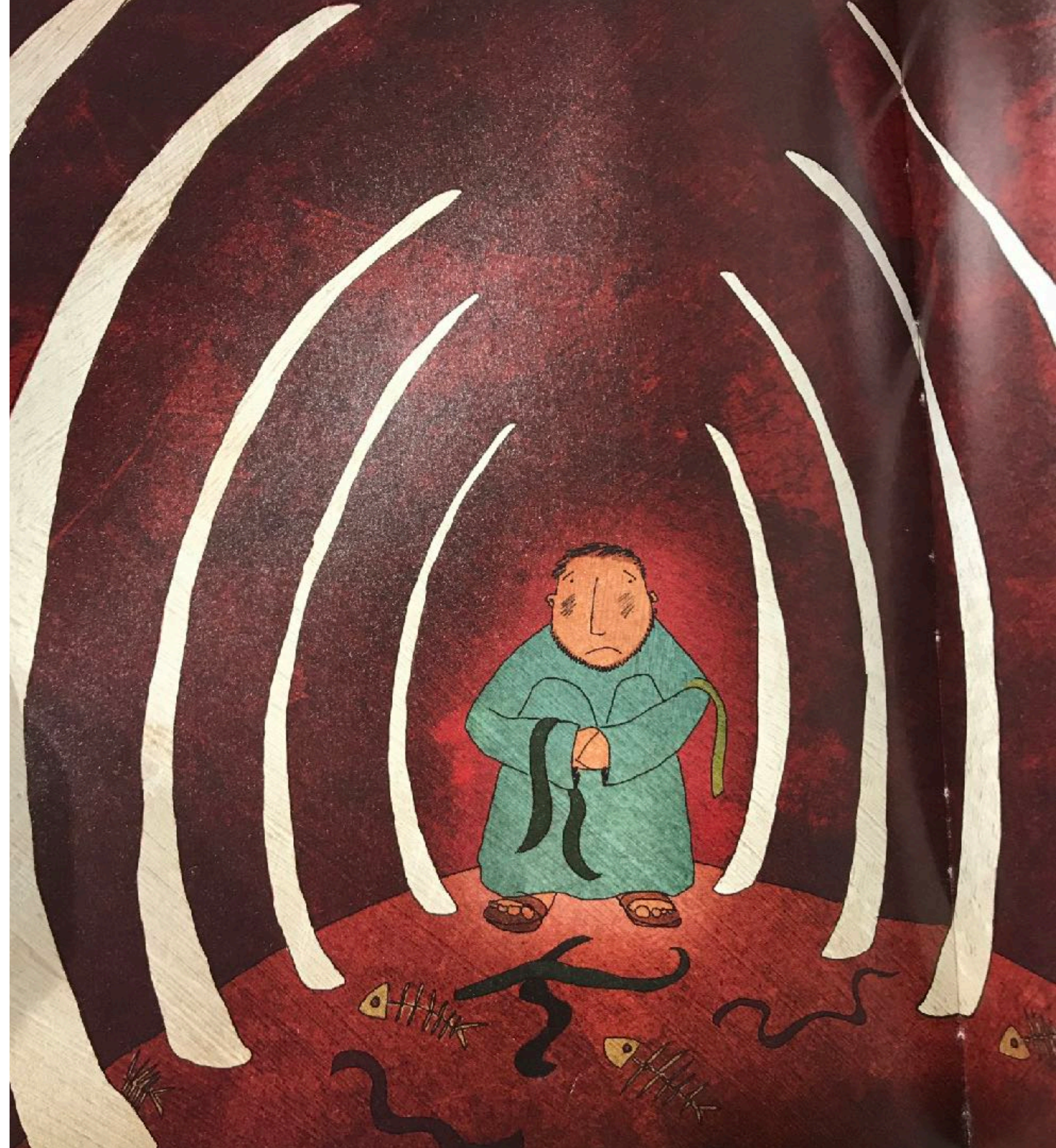

JONA 1 – MARK 4:35-41

- Mange like ord og uttrykk
- Både Jona og Jesus er i en båt
- Begge er i en storm som beskrives på en lignende måte
- Begge båtene er full av redde folk
- Begge profetene vekkes med kritikk
- Begge stormene stopper mirakuløst og alle reddes
- Begge historiene konkluderer med at mennene i båtene er reddere etterpå
- Jona “ofres” frivillig slik at andre reddes. Jesus ofret seg frivillig slik at andre kan reddes.

KAP 2: JONAS BØNN

- 2,7: “*Men du*” (Ef 2:4, Rom 3:21). Gud frelser av nåde når alt håp er ute.
- 2,10: Han gjør det samme som sjømennene gjorde før ham i 1:16. Ironisk at han som israelitt henger etter.
- 2:11 Han får en ny sjanse. Han opplever miskunn og nåde.

Kap 1-2

Kap 3-4

Gud sender Jona til Ninive (1:2)

Gud sender Jona til Ninive (3:2)

Jona adlyder ikke (1:3)

Jona adlyder (3:3)

Jona forteller sjømennene at stormen (dommen) er fra Gud (1:4-9)

Jona forteller innbyggerne i Ninive at Guds dom kommer (3:4)

Sjømennene ber til Gud om ikke å gå under (1:14)

Innbyggerne i Ninive ber til Gud om ikke å gå under (3:9)

Stormen (dommen) stanses og mannskapet spares (1:15)

Dommen stanses og Ninive spares (3:10)

Jona ber til Gud når han holder på å dø (2:2-10)

Jona ber til Gud når innbyggerne i Ninive ikke dør, og han vil dø selv (4:2)

Jona blir bønnhørt: Fisken spytter ut Jona (2:11)

Jona blir bønnhørt: Gud irttesetter ham (4:4, 9-11)

KAPITTEL 3

- 3,4: ødelagt: “snu (over)”. Ordspill: “Ennå 40 dager, og så skal Ninive omvende seg”.
- Luk 11:29-30: *"Denne slekten er en ond slekt. Den krever tegn, men den skal ikke få noe annet tegn enn Jona-tegnet. For slik **Jona ble et tegn for innbyggerne i Ninive**, slik skal Menneskesønnen bli det for denne slekten."*
- Tegnet var at han var 3 dager i fisken. Trolig snakket han om det også, om at Gud er nådig og redder fra død og ødeleggelse.

KAPITTEL 4

Kontraster:

1. Jona ble glad for sin egen redning (kap 2) **men** sint over at Ninive blir reddet. Han vil dø pga Guds godhet, **men** han var glad for å bli reddet av Guds godhet i kap 2.
2. Gud “angrer på det onde”, **men** Jona blir sint. Han bruker 2 Mos 34:6 *mot* Gud (4:2). Ironisk.
3. Jona er full av følelser pga en plante som han hverken har skapt eller holdt i live, **men** han har ingen følelser overfor 120000 mennesker. Han skjønner ikke hvorfor Gud bryr seg om dem, selv om han har skapt dem og holder dem i live.
4. Gud bryr seg om alle menneskene i Ninive, **men** Jona bryr seg bare om seg selv.

Boka ender med et spørsmål til både Jona og leseren: *Skulle ikke jeg ha omsorg for alle disse menneskene — selv om de er deres fiender?*

JONA → JESUS

- Jesus og Jona var fra samme sted, og de eneste profetene fra Galilea.
- Begge sover i stormen
- Begge hadde budskapet: Vend om!
- *Jonas 3 dager i fisken* var et tegn på Jesu død og oppstandelse
- Begge ofrer seg frivillig for å redde andre
- Men: Jesus gråt over Jerusalem som ikke omvendte seg, mens Jona blir sint fordi 120000 faktisk omvendte seg.

HOVEDPOENG:

Noen hedninger frykter Gud mer enn Israel gjør.

Abraham, “troens far”, løy om Sara fordi han trodde hedningene i Gerar ikke fryktet Gud, men tok feil. (1. Mos 20:11)

Jesus sier om en romer at “ikke engang i Israel har jeg funnet en slik tro.” (Luk 7:9)

Assyrerne skal ikke sees på som hedninger uten håp, selv om de er fiender av Israel. De er likevel umistelige for Gud og mennesker som overraskende kan tro — og det mer enn israelittene selv. Selv om Israel er Guds folk, kan de ikke være nasjonalister.

ANVENDELSE:

1. Hvem er våre “fiender”? Elsker vi dem, eller er vi som Jona? Ønsker vi dom over dem mens vi selv har fått nåde? Er vi sinte på verdens “syndere”, eller har vi nød for dem?
2. Sier vi “nei” som Jona til å gå inn i en vanskelig situasjon som vi ikke egentlig vil inn i, eller sier vi “ja” som Jesus gjorde?